

diada en sis extensos volums publicats, entre els anys 1973 i 1987, amb el títol genèric de: *Los Generales de la Congregación de San Benito de Valladolid*.

La present compilació bibliogràfica va precedida d'un extens, i molt ben informat, pròleg-biografia (p. 5-18) escrit pel gran especialista en història monàstica, D. Antonio Linage Conde, el qual molt escaientment ens situa, i contextua, la vasta producció historiogràfica del Dr. Zaragoza, a qui desitgem molts anys, amb bona salut, perquè pugui prosseguir tan fructuosa tasca «al servei de l'Església i de la ploma». *Ad multos annos!*

Valentí SERRA DE MANRESA

JOSEP PERARNAU, *Tres textos d'Arnau de Vilanova i un en defensa seva* (Studia, textus, subsidia, X), Barcelona, Facultat de Teologia de Catalunya 2002. 408 p.

Aquest llibre aplega dos estudis: *L'«Apologia de versutiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum ad magistrum Jacobum Albi, canonicum Dignensem» d'Arnau de Vilanova*. Edició i estudi; i transcripció del «*Tractatus quidam in quo respondetur obiectionibus quae fiebant contra tractatum Arnaldi «De adventu Antichristi»*», p. 7-344; i *Sobre la primera crisi entorn el «De adventu Antichristi» d'Arnau de Vilanova: Paris 1299-1300*, p. 349-402, que també foren publicats dins l'«Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2002), amb la mateixa paginació. L'autor hi ha afegit una presentació (p. 5) per tal de justificar la publicació en forma de llibre («procurar un abast més ampli als textos i estudis d'aquestes pàgines»), una taula de fons manuscrits i similars (p. 403) i una taula d'antropònims i de títols anònims (p. 405-408).

Tal com ens anuncia el títol, el llibre posa en les mans del lector tres escrits d'Arnau de Vilanova i un tractat proarnaldià. El tres textos d'Arnau de Vilanova són l'*Apologia...*, l'*Instrumentum alterum appellationis magistri Arnaldi de Villanova a processu Parisiensium ad Apostolicam sedem* i la *Notificatio, protestatio ac requisitio ad regem Francorum*; i l'obra proarnaldiana *Tractatus quidam...* El títol del llibre, però, no diu que aquestes edicions són precedides per extensos –i com veurem, aprofundits i aclaridors– estudis previs. Però anem per parts.

En el primer article, *L'«Apologia de versutiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum ad magistrum Jacobum Albi, canonicum Dignensem» d'Arnau de Vilanova*. Edició i estudi; i transcripció del «*Tractatus quidam in quo respondetur obiectionibus quae fiebant contra tractatum Arnaldi «De adventu Antichristi»*», hi trobem l'edició crítica d'una obra important i fins ara inèdita d'Arnau de Vilanova, l'*Apologia...* El text, establert en base al còdex Vaticanus latinus 3824 de la Biblioteca Apostòlica Vaticana, amb els tres aparats, de variants textuais (dels altres manuscrits coneguts), de fonts i de comentaris, ocupa les pàgines 57-151 i 1594 línies. L'edició és arrodonida amb una taula de referències textuais, bíbliques, d'obres arnaldianes i d'altres autors (p. 152-

157), i amb una segona taula de tots els mots de l'obra (pp. 158-199). Ara el lector interessat disposa de l'edició de les obres arnaldianes escrites fins l'any 1302. El segon text, el *Tractatus quidam...* (p. 201-271, 3011 línies) és ofert en transcripció de l'únic manuscrit conegut, el Carmelità (Roma), Cod. III, Varia 1). Com en el cas de l'*Apologia...*, una taula alfabètica de tots els mots (p. 272-348) completa l'edició. Llevat d'alguns fragments, el *Tractatus quidam...* romanía inèdit. Abans de l'edició d'aquestes dues obres, el lector trobarà un estudi introductori de més de cinquanta pàgines realment aclaridor. Perarnau dóna raó dels manuscrits que contenen les obres, avança amb un detallat esquema el contingut d'ambdues obres, comenta les característiques de cadascuna, les situa en relació amb els fets de París. Tant l'*Apologia...* com el *Tractatus quidam* foren escrites per a respondre objeccions presentades al *De Adventu...* —d'aquí la conveniència d'editar-les conjuntament—, però el seu estil i el seu contingut són molt diferents («és tan estrident la diferència entre els dos textos que en el futur els estudiosos es preguntaran com ha estat possible que algú hagi defensada la paternitat arnaldiana del *Tractatus quidam...*», p. 24). Em sembla que la frapant alteritat entre la primera (Arnau) i la tercera persona (autor del *Tractatus quidam...* que defensa Arnau) i el limitat grau de coneixement que posseïa l'autor del *Tractatus quidam...* de l'obra d'Arnau de Vilanova són els sòlids arguments en què es fonamenta Josep Perarnau per a considerar l'obra com a no arnaldiana.

El segon article o part del llibre, *Sobre la primera crisi entorn el «De adventu Antichristi» d'Arnau de Vilanova: París 1299-1300*, ofereix el text dels dos documents abans esmentats, en base al ms. de París, BN, lat. 17534, però, donant raó també del BN, lat. 15033 (en el cas de l'*Instrumentum alterum...*). A diferència de les edicions anteriors que s'havien fet d'aquests documents, la present va acompanyada d'un complet aparat crític. El text de l'*Instrumentum alterum...* va de la pàgina 377 a la 382 (fins a la línia 159); i el de la *Notificatio...* de la pàgina 382 a la 388 (línies 160-355). Segueix, pàgines 388-402, la taula de tots els mots dels documents. Ara bé, els dos textos només són en realitat un apèndix documental a un estudi molt rigorós que permet a J. Perarnau de reconstruir detalladament els fets de París i d'oferir una llista amb els documents arnaldians. Amb aquest estudi, un episodi fosc de la vida d'Arnau de Vilanova, que ha generat molts malentesos als estudiosos i ha estat font de constants maldecaps, ha rebut abundosa llum.

* * *

Descrit el contingut del volum recensionat, m'agradaria fer-hi alguns comentaris crítics.

a) És inqüestionable el valor de les acurades edicions que Perarnau ens ofereix en aquest volum. En pocs anys, Perarnau ha posat en mans dels estudiosos els textos arnaldians dels primers anys de polèmica escatològica. Moltes obres d'Arnau de Vilanova continuen encara inèdites, però la feina feta és certament molta.

b) L'*Apologia...* —i altres obres arnaldianes publicades aquestes darrers anys,

com per exemple, el *De tempore...*, el *De mysterio cymbalorum*, la *Philosophia...*, l'*Allocutio christini*, el *De zona pellizea*— han fet conèixer nous aspectes de la vida i principalment l'obra d'Arnau de Vilanova. N'ha resultat una imatge d'Arnau de Vilanova nova, no sempre coincident amb les construccions biogràfiques que fins ara s'han fet.

c) Les edicions de les obres esmentades en l'apartat anterior —i en aquest volum d'una forma ben especial l'*Apologia...*— han obligat a replantejar des d'altres pressupòsits l'autoria d'algunes obres més o menys dubtoses. No és atzarós que un dels grans temes de la «I Trobada», que ha centrat els estudis arnaldians aquests darrers anys, hagi estat el criteri d'autenticitat i l'autenticitat d'algunes obres (entre les quals destaquem l'*Expositio Apocalypsis* i el *Tractatus quidam...*).

d) La transcripció del *Tractatus quidam* posa a disposició dels arnaldistes aquesta obra, fins ara només coneguda per breus fragments o per resums. Aquesta transcripció, n'estic plenament segur, marcarà un punt d'inflexió: difícilment, després d'una atenta lectura, hom considerarà que Arnau de Vilanova pugui ésser l'autor de l'obra. Atès que el lector podria considerar que sóc part interessada en aquest tema (en el mateix volum de l'*ATCA*, hom pot trobar un estudi meu sobre l'autoria d'aquesta tractat que coincideix amb les conclusions a les quals arriba Josep Perarnau), no valoraré al detall les diverses raons aportades per Josep Perarnau, ans simplement repetiré que, en conjunt, em semblen definitives.

e) Crec plenament justificada l'edició per separat i en un únic volum d'aquests estudis d'Arnau de Vilanova. Aquest volum de l'«Arxiu de Textos Catalans Antics» passa de les mil cent pàgines. No sempre, especialment en la lectura d'obres que solen ésser objecte d'estudi minuciós per part dels estudiosos, és fàcil manejar un volum d'aquestes característiques. L'edició que recensionem, doncs, fa molt més fàcil la tasca al lector. És més, tenint en compte que en el mateix volum de l'*ATCA* Josep Perarnau publica un tercer estudi arnaldia, *Sobre l'estructura global del «De tempore adventus Antichristi» d'Arnau de Vilanova*, estaria plenament justificada, i seria molt convenient i útil, la inclusió d'aquest estudi en el volum que recensionem. Certament, hi ha una diferència notable entre els dos estudis aplegats en el volum que recensionem i aquest tercer estudi: aquest tercer no conté l'edició de cap text arnaldia mentre que els dos primers sí. Ara bé, la unitat de la matèria tractada (fets de París i reaccions) creiem que així ho aconsella.

Enhorabona, doncs, per aquesta valuós volum! Desitgem al professor Josep Perarnau que per molts anys pugui fer semblants obres, tan necessàries per al nostre país.

Jaume MENSA VALLS